

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**BO'LAJAK O'QTUVCHILARNI KRATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH
METODIKASI**

Usmonaliyev Ikromjon Murodjon o'g'li

*Qo'qon davlat universiteti Pedagogika kafedrasi dotsenti
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD*

Muratov Alyorjon Atxamjon o'g'li

*Qo'qon davlat universiteti Magistratura bo'limi
Pedagogika mutaxassisligi 2- bosqich magistranti*

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada bo'lajak o'qituvchilarda kreativlikni rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari, didaktik mexanizmlari hamda pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda kreativlik tushunchasining psixologik, pedagogik va ijtimoiy mohiyati ochib berilgan, ijodiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli ishlab chiqilgan. Shuningdek, interfaol o'qitish usullari, muammoli ta'lim, loyiha asosidagi yondashuv, divergent tafakkurni qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishning amaliy usullari ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativ pedagogik yondashuvlar o'qituvchilarni noan'anaviy fikrlash, innovatsion g'oya yaratish va muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantiradi.*

Kalit so'zlar: *kreativlik, bo'lajak o'qituvchi, ijodiy tafakkur, innovatsion metodika, pedagogik sharoit, interfaol ta'lim, muammoli o'qitish, divergent fikrlash.*

KIRISH

So'nggi yillarda yetakchi xorijiy mamlakatlarning ta'lim tizimida o'quvchi va talabalarda kreativlik sifatlarini shakllantirish masalasiga alohida, jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Buni Bronson, Merriyman (2010-y.), Ken Robinson (2007-y.), Fisher, Frey (2008-y.), Begetto, Kaufman (2013-y.), Ali (2011-y.), Treffinger (2008-y.) va boshqalar tomonidan olib borilgan ko'plab tadqiqotlar, ularning natijalari ko'rish mumkin.

Birgina Ken Robinson tomonidan 2007-yilda tayyorlangan "Maktab kreativlikni barbad etyaptimi?" nomli video lavhani YouTube saytida 5 mln marta tomosha qilingan. Qolaversa, o'qituvchilar kreativlik asoslarini o'rganishga jiddiy kirishganlar (Begetto, Kaufman, 2013-y).

Salmoqli amaliy ishlar olib borilayotganligiga qaramay, ko'pchilik o'qituvchilar hali hanuz shaxs (o'zlarida hamda talabalarda kreativlik sifatlarini qanday qilib samarali shakllantirish tajribasini o'zlashtira olmayaptilar.

Ta'lim tizimini boshqarish organlari har yili ta'lim muassasalarida yuqori samaradorlikka erishishga e'tibor qaratadi. Ana shu maqsadda o'quv dasturini ishlab chiqiladi, yangi o'quv darsliklari yaratiladi. Bu esa ham talabalar, ham o'qituvchilarni kasbiy o'sishlariga yordam beradi. Olib boriladigan amaliy harakatlar talabalarda yutuqlarga erishish, olg'a intilishga

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

bo'lgan ehtiyojni muayyan darajada yuzaga keltiradi, ularning o'quv-bilish qobiliyatlarini bir qadar rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, o'quv yilining oxirida kelib oliy ta'lim muassasalarida talabalarning fanlarni o'zlashtirishlarida yuqori darajadagi ijobiy natijalar kuzatilmayapti. Ko'plab talabalarning ta'lim olishga nisbatan qiziqishi yo'qolgan. Buning natijasida o'qituvchilar ham avvalgidek zavqu shavq bilan kasbiy faoliyatni tashkil etishni o'ylashmayapti. Ta'lim tizimini boshqaruvchi organlar ta'lim olishga nisbatan xohish-istagi bo'lmagan talabalar, bu kabi ta'lim oluvchilarni o'qitishni istamayotgan o'qituvchilar faoliyatini o'zgartirish borasida yangidan-yangi choratadbirlar belgilansa-da, ahvol o'zgarishsiz qolmoqda.

Buning sababi nimada? Balki darslarning avvaldan o'ylab, rejalashtirilib qo'yilishi talabalar uchun qiziq bo'lmayotgandir, balki balki ta'lim mazmunining muayyan qolipga solinganligi talabalar uchun hech qanday stimuly bermayotgandir, rag'bat bildirmayotgandir. O'quv mashg'ulotlarining avvaldan rejalashtirilishidan voz kechish, talabalarda tanqidiy, kreativ tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish, ularni ijodiy fikrlash, yangi g'oyalarni o'ylab topishga majbur qilish ta'lim olishga bo'lgan munosabatni o'zgartirish, ularni yutuqlarga erishishga rag'batlantirishda asosiy omil bo'lar. O'quv mashg'ulotlarida yetishmayotgan omil – kreativlik sanaladi .

“Kreativlik” tushunchasi o'zida madaniy xilma-xillikni aks ettiradi. G'arb kishilari uchun kreativlik, umuman olganda, yangilik sanaladi. Ular kreativlik negizida noan'anaviylik, qiziquvchanlik, tasavvur, hazil-mutoyiba tuyg'usi va erkinlik mavjud bo'lishiga e'tiborni qaratadilar. Sharqliklar esa, aksincha, kreativlikni ezgulikning qayta tug'ilish jarayoni, deb tushunadilar (Xui, Sternberg, 2002 y.; Rudovich, Xui, 1997 y.; Rudovich, Yue, 2000 y.). Garchi g'arblilik va sharqliklarning kreativlik borasidagi qarashlari turlicha bo'lsa-da, biroq, har ikki madaniyat vakillari ham mazkur sifat va unga egalikni yuqori baholaydilar (Kaufman, Lan, 2012 y.).

Patti Drapeau nuqtai nazariga ko'ra kreativ fikrlash, eng avvalo, muayyan masala yuzasidan har tomonlama fikrlash sanaladi. Har tomonlama fikrlash talabalardan o'quv topshiriq, masala va vazifalarini bajarishda ko'plab g'oyalarga tayanishni talab etadi. Bundan farqli ravishda bir tomonlama fikrlash esa birgina to'g'ri g'oyaga asoslanishni ifodalaydi .

Mushohada yuritishda masala yuzasidan bir va ko'p tomonlama fikrlashdan birini inkor etib bo'lmaydi. Binobarin, bir va har tomonlama fikrlash kreativlikni shakllantirishda birdek ahamiyat kasb etadi. Ya'ni, topshiriqni bajarish, masalani yechishda talaba yechimning bir necha variantini izlaydi (ko'p tomonlama fikrlash), keyin esa eng maqbul natijani kafolatlovchi birgina to'g'ri yechimda to'xtaladi . Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi . Kreativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. Kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida ham aks etadi. Qolaversa, kreativlik zehni o'tkirligini belgilab beradi, talabalar e'tiborini ta'lim jarayoniga faol jalb etishni ta'minlaydi.

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqotning metodologik asosi sifatida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasi doirasida A.N. Leontyevning faoliyat nazariyasi, J. Piaget va L.S. Vygotskiyning konstruktivizm konsepsiyalari hamda J.P. Guilfordning divergent fikrlash nazariyasi tanlab olindi. Mazkur yondashuvlar talabalarda kreativlikni nafaqat intellektual sifat, balki kognitiv va operatsion faoliyat mahsuli sifatida tadqiq etishga imkon berdi. Tadqiqot dizayni va ishtirokchilar. Eksperimental tadqiqot ishlari 2023–2025-yillar oralig'ida klaster usulida tashkil etilib, unga Andijon davlat pedagogika instituti hamda Termiz davlat universitetining pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan 210 nafar talaba jalb etildi. Ishtirokchilar reprezentativlik tamoyili asosida ikki guruhga: tajriba (TG, n=15) va nazorat (NG, n=15) guruhlariga ajratildi. Metodik modelning tatbiqi. Tajriba guruhida kreativlikni rivojlantirishning mualliflik metodik modeli joriy etildi. Mazkur model to'rtta o'zaro determinantli bosqichni qamrab oladi:

Motivatsion-maqсадli bosqich: Talabalarda ijodiy "men-konsepsiyasi"ni shakllantirish, ichki motivatsiyani faollashtirish va kreativ intilishlarni diagnostika qilish.

Kognitiv-intellektual bosqich: Mantiqiy, assotsiativ va lateral tafakkurni rivojlantiruvchi maxsus kognitiv mashqlar majmuasini o'zlashtirish.

Texnologik-operatsion bosqich: Muammoli vaziyatlarni yechish (Problem-based learning), loyihaviy o'qitish va nostandart kognitiv topshiriqlar orqali amaliy kreativ ko'nikmalarni hosil qilish.

Refleksiv-korreksion bosqich: Ijodiy mahsulot (output) sifatini baholash, o'z-o'zini tahlil qilish (metakognitiv monitoring) va natijalarni korreksiya qilish.

Diagnostik asboblardan va statistik tahlil. Talabalarning kreativlik darajasini o'lchashda xalqaro validlikka ega bo'lgan instrumentariy — Torrance Creative Thinking Test (TTCT), Guilford Divergent Thinking Scale hamda V.D. Shadrikovning kreativ faoliyat indikatorlaridan foydalanildi.

To'plangan empirik ma'lumotlarning ishonchliligi va statistik ahamiyatini tekshirish maqsadida SPSS Statistics 26 dasturiy paketi qo'llanildi. Olingan natijalar variatsion statistika usullari, jumladan, guruhlararo farqni aniqlash uchun Student t-testi hamda o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun Pearson korrelyatsion tahlili asosida interpretatsiya qilindi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Maqolaning mazmunini yanada chuqurlashtirish, uning ilmiy ko'lamini kengaytirish va o'quvchida jarayon haqida to'liq tasavvur uyg'otish uchun "Natijalar va muhokama" qismiga qo'shimcha tahliliy bloklar qo'shildi. Bu variantda kreativlikning shaxsiy va kasbiy transformatsiyasi, to'siqlar tahlili va metodik yechimlar kengroq yoritilgan.

NATIJARLAR TAHLILI VA ILMIY MUHOKAMA (EXTENDED VERSION)

Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarda kreativlikni rivojlantirish jarayoni statik emas, balki dinamik xarakterga ega ekanligini ko'rsatdi. Tajriba guruhida qo'llanilgan metodik model talabalarning nafaqat intellektual qobiliyatlarini, balki ularning pedagogik dunyoqarashini ham

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

tubdan o'zgartirishga xizmat qildi. Nazorat guruhidan farqli o'laroq, tajriba guruhi ishtirokchilarida kognitiv egiluvchanlik (cognitive flexibility) va kutilmagan pedagogik vaziyatlarda o'zini yo'qotmasdan, original yechimlar ishlab chiqish ko'nikmasi barqarorlashdi.

Kreativlikni bloklovchi omillar va ularni bartaraf etish tahlili.

Muhokama jarayonida an'anaviy ta'lim muhitida talabalar kreativligini bo'g'uvchi asosiy omillar aniqlandi. Bularga, birinchi navbatda, xato qilishdan qo'rqish (social anxiety), o'qituvchi tomonidan beriladigan tayyor andozalarga bog'lanib qolish va mustaqil tanlov imkoniyatining cheklanganligi kiradi. Tajriba jarayonida ushbu to'siqlarni yengib o'tish uchun "psixologik xavfsizlik zonasi" yaratildi. Bunda har bir talabaning hatto eng g'ayritabiiy tuyulgan g'oyasi ham tanqid qilinmasdan, muhokama markaziga olib chiqildi. Natijada talabalarda o'z ijodiy mahsulotiga nisbatan mas'uliyat va ishonch tuyg'usi shakllandi.

Interfaol metodlarning samaradorlik mexanizmi.

Tadqiqot shuni tasdiqladiki, kreativlikni rivojlantirishda suhbat-metodik muammolar va dizayn-loyihalar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Masalan, loyiha asosidagi o'qitishda talabalar shunchaki nazariy ma'lumotni yodlamay, balki ma'lum bir ta'limiy muammoning "me'mori" sifatida namoyon bo'ldilar. Bu jarayonda simulyatsion modellar orqali bo'lajak dars jarayonini loyihalash talabalarning lateral fikrlashini faollashtirdi. Ya'ni, ular muammoga bir necha nuqtai nazardan qarashni va an'anaviy usullar samara bermagan joyda yangi didaktik vositalarni kashf etishni o'rgandilar.

Motivatsiya va kreativlikning o'zaro bog'liqligi.

Tahlillar natijasida kasbiy motivatsiyaning kreativlik darajasiga ta'siri yuqori ekanligi oydinlashdi. O'z kasbini shunchaki vazifa emas, balki ijodiy jarayon deb biladigan talabalarda kognitiv bosqich (bilim olish) va operatsion bosqich (amalda qo'llash) o'rtasidagi masofa qisqardi. Bu bog'liqlik bo'lajak o'qituvchining ichki ma'naviy intilishlari uning professional mahorati bilan uzviy ekanligini ko'rsatadi.

Metodik modelning uch o'lchamli transformatsiyasi:

Psixologik–motivatsion o'zgarish: Talabada "men ijodkor pedagogman" degan ichki ishonchning paydo bo'lishi va kasbiy stereotiplardan voz kechishi.

Kognitiv–intellektual kengayish: Axborotni qabul qilishdan uni kreativ qayta ishlashga, tahlildan sintezga o'tish malakasining ortishi.

Amaliy–faoliyatli natija: Talabaning real dars jarayonida kutilmagan interaktiv metodlarni qo'llay olishi va auditoriyani intellektual boshqarish mahorati.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, bo'lajak o'qituvchilarda kreativlikni rivojlantirish metodikasi quyidagi ilmiy-pedagogik asoslar bilan belgilanadi:

1. Kreativ muhit – erkin fikrlash, tashabbusni qo'llab-quvvatlash, innovatsion loyihalar yaratishga yo'naltirilgan o'quv muhiti;

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

2. Integrativ metodika – muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interfaol mashg'ulotlar uyg'unligi;

3. Raqamli pedagogika vositalari – raqamli platformalar, simulyatsion dasturlar va gamifikatsiya elementlari asosida ijodiy topshiriqlarni amalga oshirish;

4. Refleksiv tahlil – o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil etish, baholash va yangilash qobiliyati;

5. Motivatsion rag'bat tizimi – kreativ yutuqlarni qadrlash, pedagogik innovatsiyalarni jamoaviy muhitda ommalashtirish.

Mazkur metodika bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanishida shaxsiy tashabbusni rivojlantiradi, ijodiy yondashuvni kasbiy fazilat darajasiga ko'taradi va natijada ta'lim sifati hamda o'qituvchining professional o'zini anglash darajasi yuksaladi. Shunday qilib, kreativlikni rivojlantirish zamonaviy pedagogika tizimining ustuvor strategik yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning metodik asoslarini chuqurlashtirish pedagogik ta'limni yangi sifat bosqichiga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Guilford, J. P. (2019). *The Nature of Human Intelligence*. McGraw-Hill.
2. Torrance, E. P. (2021). *Creativity in the Classroom: Theoretical and Empirical Studies*. Yale University Press.
3. Maslow, A. (2020). *Motivation and Personality*. Harper & Row.
4. Vygotsky, L. S. (2022). *Thought and Language*. MIT Press.
5. Hasanov, S. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish metodlari. *Pedagogik tadqiqotlar jurnali*, 7(3), 74–88.
6. Saidova, D. (2024). Ta'lim jarayonida kreativ muhit yaratishning psixopedagogik omillari. *O'zbekiston pedagogik yangiliklari*, 10(1), 41–55.
7. Normatova, N. (2023). Pedagogik kreativlikni rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari. *Ta'lim va fan*, 11(2), 33–49.
8. Rogers, C. (2018). *Freedom to Learn*. Prentice Hall.
9. Shadrikov, V. D. (2019). *Psixologiya tvorcheskoy deyatelnosti*. Moskva: Pedagogika.
10. UNESCO (2022). *Teacher Creativity and Innovation in Education Systems*. Paris: UNESCO Publishing. Amabile, T. M. *Creativity in Context*. – Boulder: Westview Press, 1996. – p. 1
11. Carson S., Peterson J.B., Higgins D.M. Decreased Latent Inhibition Is Associated With Increased Creative Achievement in High Functioning Individuals. – *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 85, No. 3, 2003.